

УДК 339.923:061.1 ЄС – 044.967

СУЧАСНІ ДЕЗІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.050618.26.110

**Малюта І.А., к.е.н.,
Петрова Г.Є., к.е.н.,
Рудь-Вольга Д.В.***Університет митної справи та фінансів*

Мета статті полягає в аналізі дезінтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку Європейського Союзу та наслідків, до яких вони можуть привести. У результаті дослідження встановлено, що Європейський Союз сьогодні переживає не найкращі часи, та визначено виклики, що постали перед державами-членами і впливають на майбутнє інтеграційного утворення. Виявлено причини появи дезінтеграційних тенденцій, головними з яких є міграційні проблеми, значні внески розвинених країн до бюджету ЄС у порівнянні з невеликою користю для них, активізація націоналістичних рухів на всьому континенті. Визначено, що низка проблем політичного, економічного та ідеологічного характеру створюють перешкоди на шляху успішного розвитку глобалізаційних процесів на європейському просторі. Встановлено, що вихід з Європейського Союзу окремих великих економік, таких як Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, спричинить вагомі втрати не тільки в економіці перелічених країн, а й у макроекономічних показниках об'єднання, і може призвести до зміни місця і ролі Союзу в світовій економіці та перспектив його розвитку.

Ключові слова: Європейський Союз, інтеграція, дезінтеграційні процеси, Брекзїт, бюджет ЄС, міграція, біженці.

UDC 339.923:061.1 ЄС – 044.967

MODERN DISINTEGRATION PROCESSES IN THE EUROPEAN UNION

DOI 10.30838/ P.ES.2224.050618.26.110

**Maliuta I., PhD in Economics,
Petrova A., PhD in Economics,
Rud-Volha D.***University of Customs and Finance*

The main purpose of the article is to analyze the disintegration processes at the current stage of European Union development and the consequences to which they can lead. As a result of the study, it was found that the European Union is experiencing not the best times today, and was described the challenges faced by the member states that have an impact on the future of the integration process. The reasons for the emergence of

disintegration tendencies were identified, the main of which are migration problems, significant contributions of developed countries to the EU budget compared with the small benefit for them, the activation of nationalist movements across the continent. It is determined that a number of problems of a political, economic and ideological nature create obstacles to the successful development of globalization processes in the European space. It was found that the exit from the European Union of some major economies such as Britain, Germany, France, Italy, Spain, will result in significant losses not only in the economies of the countries listed, but also in the macroeconomic indicators of the association, and may lead to a change in the place and role of the Union in the world economy and the prospects for its development.

Keywords: European Union, integration, disintegration processes, Brexit, EU budget, migration, refugees.

Актуальність проблеми. За останні 10 років Європейський Союз зіштовхнувся з низкою складних явищ: економічна криза, невдалий референдум щодо проголошення незалежності Шотландії, плебісцит у Каталонії, міграційні проблеми, вихід Великої Британії, «бунт» нових членів ЄС проти Брюсселя, активізація націоналістичних рухів на всьому континенті. Тож, питання подальшого існування ЄС викликало чимало наукових дискусій. Оцінки вищезазначених подій були розрізненими та інколи діаметрально протилежними. Досі важко дійти одного спільного висновку, адже як єврооптимісти, так і євроскептики висувують ряд переконливих аргументів для доведення власних позицій, саме це пояснює актуальність цієї проблеми.

Серед **останніх досліджень та публікацій**, присвячених розвитку інтеграції в ЄС та дезінтеграційним тенденціям у європейському просторі, можна виділити роботи таких науковців, як: М.А. Дунай, О.М. Стойко, К.М. Вітман, В.Р. Сіденка та ін. Разом з тим, вихід Великої Британії з ЄС та посилення кризових процесів у розвитку європейської інтеграції вимагають подальших досліджень в цій галузі міжнародних економічних відносин.

Метою даного дослідження є аналіз дезінтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку Європейського Союзу та наслідків, до яких вони можуть привести, виявлення причин появи сепаратистських та націоналістичних рухів у країнах-членах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після розпаду Радянського Союзу та Югославії і становлення ряду незалежних країн важко було уявити, що у Європі, яка зазвичай асоціюється з процесом

інтеграції, також можуть виникнути загрози розпаду держав. Так, сепаратистські рухи існували у Франції, Італії, Бельгії, Іспанії, Великій Британії, але завжди здавалося, що в умовах зрілої демократії суперечності можна вирішити шляхом консенсусу та посилення автономії. Віднедавна на виборах у багатьох європейських державах отримують перемогу політичні партії націоналістичного спрямування, результатом чого є поживлення сепаратистських рухів.

Шотландці першими довели, що в Європі на порядку денному може з'явитися питання перегляду кордонів – не через бачення ширшої автономії, а через повну незалежність від метрополії. У 2011 році більшість місць у парламенті країни зайняла Шотландська національна партія, яка розпочала широкомасштабну кампанію за незалежність. Референдум щодо незалежності відбувся у вересні 2014 року. Згода Лондона на референдум і повноцінна дворічна кампанія з агітацією "за" та "проти", коли всі, включаючи уряд, підключилися до публічного роз'яснення своїх позицій та перспектив незалежної держави, кардинально відрізняють британську ситуацію від іспанської. У результаті прибічники цілісності перемогли: 55,42% виборців висловилися за незалежність країни. Якщо Шотландія вирішила б відділитися від Великої Британії і проголосила б незалежність, це не дозволило б їй автоматично зберегти членство в Євросоюзі. У доктрині, сформульованій колишнім головою Єврокомісії Жозе Мануелем Баррозу в 2012 році, йдеться про те, що відділення частини території країни-учасниці в окрему країну не робить новоутворений міжнародний суб'єкт членом ЄС автоматично [1].

Наступним був плебісцит у Каталонії. З кінця XIX століття каталонський націоналізм ґрунтувався на культурній ідентичності, яка відрізняється від іспанської. Такі чинники, як власна мова, культура, історія та національний характер, зуміли переконати тільки частину, але не більшість населення Каталонії. Після років регіональної автономії націоналістичні партії почали відкривати для себе економічний націоналізм, чия підтримка серед населення виявилася значно ширшою. Новий націоналізм стверджує, що уряд каталонської автономії зазнає фінансової дискримінації з боку більшості інших автономних регіонів і що іспанський національний уряд витрачає недостатньо грошей на Каталонію. Гасло *Espanya nos Roba* ("Іспанія нас грабує") набуло популярності, і рух за незалежність подвоїв відсоток своїх прихильників серед виборців (згідно з опитуваннями громадської думки, з 15-20% до 30-40%).

Проте слід зазначити, що незалежність викличе величезні зміни, які здатні послабити економіку регіону. Каталонія залишатиметься за межами ЄС протягом декількох років, що матиме руйнівні наслідки як на відносинах регіону з основною частиною Іспанії (на частку якої припадає більше половини регулярної торгівлі), так і на величині тарифів з усіма країнами ЄС. Відбуватиметься переміщення бізнесу і скорочення капіталовкладень, що призведе до зниження податкових надходжень для Каталонії і збільшення безробіття.

Попри це 1 жовтня 2017 року було проведено невизнаний офіційною іспанською владою референдум щодо незалежності Автономної області Каталонія, на який виносилося питання щодо утворення незалежної від Іспанії Каталонії. Влада Каталонії повідомила, що 90% учасників референдуму підтримали ідею незалежності, при цьому явка була невисокою - у голосуванні взяли участь 42,3% виборців. Каталонія пройшла етап самопроголошення, але на практиці для Барселони це нічого не змінить, адже є чітка позиція всіх європейських країн щодо поваги до територіальної цілісності Іспанії.

На думку Стойко О.М. у результаті того, що частина європейських країн має досвід боротьби з сепаратистськими рухами на території власної держави (Бельгія та Кіпр з одного боку вибороли свою незалежність, а з іншого – змушені протидіяти сепаратистам на власній території), вони змушені дуже виважено визначати свою позицію щодо держав, що утворилися в результаті сецесії, і зазвичай відмовляти їм у підтримці [2].

Останнім часом між ЄС та країнами, що є його членами, в наявності конкуренція повноважень, які ЄС регулярно розширює щодо держав-членів з моменту заснування організації. Однак з точки зору поточної ситуації починається період, коли держави-члени будуть демонструвати порівняльне небажання і опір з питання передачі своїх суверенних прав. Процес інтеграції завершив економічний щабель разом з реалізацією валютної єдності і знаходиться на порозі переходу до політичної стадії. Проте з питання передачі політичних повноважень держави не налаштовані настільки рішуче, як в економічних питаннях.

На даний момент існує цілий ряд країн, в яких зростає невдоволення членством в Євросоюзі та які переживають підйом націоналістичних рухів. Партія "Йоббік" в Угорщині, "Альтернатива для Німеччини" у ФРН, "Національний Фронт" у Франції, "СІРІЗА" в Греції, "Партія Свободи" в

Австрії — усе це приклади маргінальних сил, які протягом останніх років набрали політичної ваги.

Президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган також заявив, що він перегляне позицію своєї країни щодо вступу до ЄС, не дивлячись на те, що країна прагнула стати членом Союзу останні 12 років. Партії євроскептиків є практично у всіх країнах ЄС, і найбільш яскраві з них в Нідерландах та Польщі. Однак, крім Великобританії, ніде більше ідея проведення референдуму не вийшла на рівень узгодженої державної політики.

Великобританія проголосувала за вихід з Європейського Союзу, який планується на 29 березня 2019 року. Велика Британія прагне до гнучкого перехідного періоду, який триватиме стільки часу, скільки це буде потрібно. Цей період дозволить підприємствам та іншим сторонам підготуватися до того моменту, коли встановляться нові відносини між Великобританією та ЄС, а також дасть більше часу для деталізації цих відносин. Однак головний парламентар ЄС по Brexit Мішель Барньє повідомив, що відповідно до Угоди про вихід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з Європейського Союзу та Європейського співтовариства з атомної енергії від 19.03.2018 перехідний період має закінчитися 31 грудня 2020 року.

Референдум було проведено 23 червня 2016 р., щоб вирішити, чи має Великобританія вийти або залишитися в Європейському Союзі. За вихід проголосували 51,9%, за те, щоб залишитись у складі ЄС, - 48,1%. Явка виборців на референдумі становила 71,8%, голосували понад 30 мільйонів. Англія проголосувала за Brexit з наступним результатом: 53,4% до 46,6%. Уельс також проголосував за Brexit, віддаючи йому 52,5% голосів. Шотландія та Північна Ірландія підтримали перебування в ЄС. Шотландія з результатом 62% до 38%, Північна Ірландія - 55,8% за те, щоб залишитись у складі ЄС, і 44,2% проти [3].

Правляча партія Великобританії аргументує вихід з ЄС наступним: Великобританія відсторонена від ЄС, і, на їхню думку, ЄС наклав надто багато правил у сфері бізнесу та стягував мільярди фунтів на рік членських внесків за невеликі переваги. Уряд країни хотів, щоб Велика Британія знову використовувала свої власні закони, а не створені шляхом спільного прийняття рішень з іншими країнами ЄС.

Згідно з даними бюджету Європейського Союзу, чистий внесок Великобританії на 2014/15 рр. склав 8,8 млрд фунтів - майже вдвічі менше,

ніж було в 2009/10 рр. [4]. Національна контрольно-ревізійна комісія, використовуючи іншу формулу, яка враховує грошові виплати ЄС, сплачені безпосередньо компаніям та університетам приватного сектору для фінансування досліджень, показують, що чистий внесок Великобританії у 2014 році становив 5,7 млрд фунтів стерлінгів. У 2016 році Великобританія виділила 12,76 млрд євро, а отримала 7,05 млрд євро [3], тому загальна вартість перебування Великобританії у Європейському Союзі склала 5,71 млрд євро.

Бюджет Європейського Союзу на 2017 рік був встановлений на рівні 157,9 млрд євро, однак вихід Великої Британії призведе до того, що Союз перегляне деякі витрати. У рамках процесу виходу Союз вимагав, щоб Великобританія сплатила 60 мільярдів євро як частину своїх зобов'язань щодо пенсійних виплат працівників та поточних проектів, витрати за якими країна вже взяла на себе, але Великобританія відхилила цей запит.

Суперечки, пов'язані з фінансуванням Союзу, розпочалися в 70-х роках і є однією з причин, які призвели до виходу Великої Британії з ЄС.

Німеччина сплачує найбільші внески у бюджет ЄС, що становлять майже 21% бюджету Союзу. Інші провідні учасники - Франція (17,37%), Італія (12,44%), Великобританія (11,38%) та Іспанія (8,53%). Перелічені п'ять країн склали близько 70% бюджету ЄС на 2016 рік. Мальта (0,07%), Кіпр (0,14%), Естонія (0,16%), Латвія (0,19%) та Люксембург (0,28%) вклали у бюджет найменші частки (табл.1).

Найбільший обсяг дотацій з бюджету ЄС (різниця між національним вкладом та коштами, що виділені державі) отримали в 2016 р. Польща (7,09 млрд євро), Румунія (5,99 млрд євро) та Греція (4,34 млрд євро).

В рамках регіональної політики ЄС та з метою визначення розміру фінансування через структурні фонди Комісія Євросоюзу пропонує поділити регіони на три категорії: перша - «менш розвинені» регіони з показниками ВВП в розрахунку на душу населення нижче 75% від середнього по ЄС, друга - «транзитивні» регіони з показниками від 75% до 90%, третя - «більш розвинуті» регіони з показниками більше 90%.

Для всіх трьох категорій регіонів передбачено кошти підтримки. Для першої групи відсоток фінансування з боку структурних фондів пропонується в розмірі 75 - 85% від вартості програм регіонального розвитку, для другої - 60%, для третьої - 50%. Додатково, для країн, чий ВВП в розрахунку на душу населення нижче 90% від середнього по ЄС, діє Фонд згуртування. Бюджет регіональної політики на період з 2014 по

2020 роки запланований в розмірі 336 млрд євро, з них 162,6 млрд призначено для підтримки менш розвинених регіонів, а 53,1 млрд євро – для більш розвинених регіонів [6].

Таблиця 1 – Чисті внески країн-членів до бюджету ЄС, 2016 р.

Країна-член ЄС	Загальна сума внесків (млрд євро)	Загальна сума внесків (% від ВНД країни)	Загальна сума внесків (% від бюджету ЄС)	Загальні витрати (млрд євро)	Загальні витрати (% від ВНД країни)	Загальні витрати (% від бюджету ЄС)	Чиста сума внесків (млрд євро)
Європейський Союз	112,101	-	100,00	117,876	-	100,00	-
Німеччина	23,277	0,73	20,76	10,082	0,32	8,55	13,20
Франція	19,476	0,86	17,37	11,275	0,50	9,57	8,20
Італія	13,940	0,83	12,44	11,592	0,69	9,83	2,35
Велика Британія	12,760	0,55	11,38	7,052	0,30	5,98	5,71
Іспанія	9,564	0,86	8,53	11,593	1,04	9,83	-2,03
Нідерланди	4,343	0,63	3,87	2,289	0,33	1,94	2,05
Бельгія	3,611	0,86	3,22	7,333	1,74	6,22	-3,72
Польща	3,553	0,87	3,17	10,638	2,61	9,02	-7,09
Швеція	3,313	0,71	2,96	1,712	0,36	1,45	1,60
Австрія	2,763	0,79	2,46	1,940	0,56	1,65	0,82
Данія	2,208	0,77	1,97	1,431	0,50	1,21	0,78
Фінляндія	1,829	0,85	1,63	1,531	0,71	1,30	0,30
Ірландія	1,675	0,76	1,49	2,038	0,93	1,73	-0,36
Португалія	1,598	0,88	1,43	3,384	1,87	2,87	-1,79
Греція	1,509	0,86	1,35	5,850	3,32	4,96	-4,34
Румунія	1,374	0,83	1,23	7,360	4,47	6,24	-5,99
Чехія	1,361	0,83	1,21	4,690	2,86	3,98	-3,33
Угорщина	0,924	0,85	0,82	4,546	4,19	3,86	-3,62
Словацьчина	0,646	0,81	0,58	2,663	3,34	2,26	-2,02
Хорватія	0,391	0,89	0,35	0,921	2,09	0,78	-0,53
Болгарія	0,382	0,81	0,34	2,345	5,00	1,99	-1,96
Словенія	0,340	0,86	0,30	0,545	1,39	0,46	-0,21
Люксембург	0,311	0,88	0,28	1,788	5,08	1,52	-1,48
Литва	0,319	0,86	0,28	1,477	3,99	1,25	-1,16
Латвія	0,218	0,87	0,19	0,734	2,92	0,62	-0,52
Естонія	0,183	0,89	0,16	0,674	3,29	0,57	-0,49
Кіпр	0,152	0,87	0,14	0,185	1,06	0,16	-0,03
Мальта	0,081	0,86	0,07	0,208	2,22	0,18	-0,13

Джерело: складено авторами за [5]

Рух мігрантів є значним викликом для Європейського Союзу. Окремі держави-члени намагаються запровадити модель захисту своїх громадян від притоку мігрантів. Британський уряд був не задоволений великим потоком робочої сили з нових членів ЄС (Румунії, Болгарії, Польщі) і пропонував ввести квоти на низькокваліфікованих мігрантів [7].

За даними UNHCR, більшість шукачів притулку походять з Сирії, Афганістану, Косово та Еритреї. Значне зростання показали Ірак, Нігерія та Україна. Станом на липень 2015 року, 67% зареєстрованих протягом півроку заявок сирійців були подані у наступних країнах ЄС: у Німеччині (29%), Сербії та Косово (16%), Угорщині (9%), Австрії (7%) та Швеції (6%) [8].

Найбільші квоти розподілу шукачів притулку у 2015 році було покладено на Німеччину (15,43%, що дорівнює 3086 осіб від загальної кількості 20000 осіб), Францію (11,87%, еквівалентні 2375 особам) та Великобританію (11,54%, які складають 2309 осіб). Найменше біженців повинні були прийняти Кіпр (0,34% - 69 осіб), Мальта (0,6% - 121 особа) та Люксембург (0,74% - 147 осіб) (рис.1).

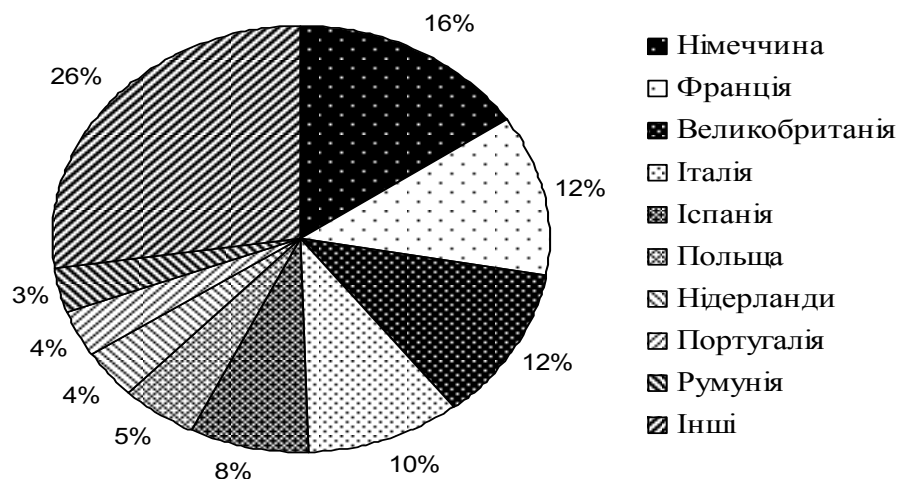

Рис. 1. Квоти розподілу біженців відповідно до Європейського плану переселення, 2015 р.

Джерело: [9]

Однак, за даними таблиці 2 спостерігаємо, що Німеччина, Франція та Швеція продемонстрували найбільшу частку прийнятих шукачів притулку від загальної кількості біженців до ЄС у 2014-2017 роках, які склали 40, 5%, 15,04% та 11,05% відповідно. Натомість Великобританія та Польща прийняли 5,68% та 0,56% замість запланованих 12% та 5%.

Однією з причин, що зумовили це явище, був той факт, що не всі країни погодилися прийняти квоту розподілу біженців, призначену для них відповідно до Європейського плану переселення.

Таблиця 2 – Частка біженців від кількості населення країн ЄС, 2014-2017 рр.

Країна-член ЄС	Кількість населення	Кількість біженців	% біженців від населення країни	% від загальної кількості біженців до ЄС
Європейський Союз	511360932	2134965	0,42	100,00
Німеччина	82487842	864686	1,05	40,50
Франція	66892205	321119	0,48	15,04
Швеція	9923085	235853	2,38	11,05
Італія	60627498	157839	0,26	7,39
Велика Британія	65595565	121280	0,18	5,68
Австрія	8731471	104375	1,2	4,89
Нідерланди	17030314	101744	0,6	4,77
Бельгія	11338476	42168	0,37	1,98
Греція	10770521	41977	0,39	1,97
Данія	5728010	34977	0,61	1,64
Фінляндія	5495303	19939	0,36	0,93
Болгарія	7127822	18678	0,26	0,87
Іспанія	46484533	15557	0,03	0,73
Польща	37970087	12002	0,03	0,56
Кіпр	1170125	9238	0,79	0,43
Мальта	437418	8314	1,9	0,39
Ірландія	4749777	5731	0,12	0,27
Угорщина	9814023	5069	0,05	0,24
Чехія	10566332	3644	0,03	0,17
Румунія	19699312	3423	0,02	0,16
Люксембург	582014	2046	0,35	0,10
Литва	2868231	1283	0,04	0,06
Португалія	10325452	1194	0,01	0,06
Словаччина	5430798	984	0,02	0,05
Словенія	2065042	551	0,03	0,03
Латвія	1959537	546	0,03	0,03
Естонія	1315790	402	0,03	0,02
Хорватія	4174349	346	0,01	0,02

Джерело: складено авторами за [10]

Одним із основних принципів членства в ЄС є "вільне пересування", перегляд якого найближчим часом не передбачається. Кампанія за вихід з ЄС Великобританії також заперечувала проти ідеї "більш тісного об'єднання" між країнами-членами ЄС і напрямком відносин до створення "Сполучених Штатів Європи".

На останніх президентських виборах у Польщі переміг Анджей Дуда, також критично налаштований до ЄС, слідом за ним єврокритики ЄС можуть прийти і до польського парламенту. Аналогічні погляди поділяє і прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан. В уряді Фінляндії вперше опинилися партії євроскептиків, ліві рухи активно діють в Іспанії і Португалії.

Криза у відносинах Польщі та Євросоюзу почалася в травні 2015 року з приходом до влади у Варшаві правоконсервативної партії "Право і справедливість" Ярослава Качинського. Польща відкрито виступає проти базових основ політики ЄС. Додає напруги і те, що Голова Європейської Ради й колишній прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск є "ворогом номер один" для уряду країни, адже Туск відкрито критикує внутрішню політику нового польського керівництва.

Польща має намір залишити ряди країн ЄС, якщо Союз припинить направляти у країну фінансування. Глава Європейської Ради Дональд Туск зазначив, що для Польщі і правлячої партії «Право і справедливість» усі вигоди від перебування в Євросоюзі зводяться до отримання фінансування від Союзу. Спільний ринок, спільні правові норми і домовленості про безпеку не мають для країни вирішального значення.

За словами голови Європейської Ради, у той момент, коли організація спробує зобов'язати Польщу вкладати кошти, країна може оголосити референдум про вихід з ЄС у британському стилі.

Польща стала першою країною ЄС, проти якої ввів санкції Євросоюз. На думку представників ЄС, в польській судовій реформі є відхилення від демократичних норм. Санкції загрожують країні позбавленням права голосу в Раді Європи, в разі якщо інші країни, які є членами спільноти, схвалять це рішення.

Гіпотетично можливий вихід Греції (яка має державний борг у розмірі 180% ВВП та дефіцит державного бюджету 1,3% ВВП станом на 2017 рік) з єврозони і повернення до драхми вже отримав назву Grexit. Польща і

Іспанія поки отримують економічні вигоди від членства в ЄС, але в цих країнах Союз часто признають винним у своїх проблемах.

58% італійців і 55% французів хочуть провести власний референдум щодо членства в ЄС. Загалом 45% опитаних у восьми країнах ЄС виступили на користь проведення такого референдуму. Про це свідчать результати опитування, проведеного Ipsos Mori [11]. З шести тисяч опитаних, 33% відзначили, що голосували б за те, щоб покинути ЄС. Зокрема, 41% італійців та 48% французів висловилися б за те, щоб вийти зі складу Євросоюзу (перед тим як приєднатися до Європейської Спільноти, 23 квітня 1972 р., Франція проводила референдум, у якому взяли участь 60,7% громадян, з яких 68,3% проголосували за вступ). У Польщі та Іспанії кількість прихильників виходу з ЄС значно нижча: від 22 до 26%, у Німеччині - 34%.

Президент Франції Еммануель Макрон представив свій план реформування європейських інституцій, які, на думку французького лідера, є неефективними. Ці ініціативи мають стати основою обговорення реформи ЄС, в необхідності якої залишається все менше сумнівів. До 2020 року пропонується створити не тільки спільні збройні сили для військових операцій, але також ввести єдиний європейський оборонний бюджет і спільну військову доктрину. Щоб дати приклад можливості такої військової кооперації, Е. Макрон пропонує приймати європейців у французьку армію.

Наступними кроками поетапної інтеграції, в уявленні французького лідера, має бути створення Європейської академії розвідки, Європейського бюро у справах біженців, Європейського агентства з інновацій, Європейської прикордонної поліції. Для фінансування цих нових європейських відомств Еммануель Макрон пропонує ввести загальноєвропейські податки, в тому числі екологічний збір за шкідливі викиди в навколишнє середовище, податок для цифрових гігантів, так званої групи Gafa (Google, Apple, Facebook, Amazon) до 2020 року.

Вихід з Європейського Союзу окремих великих економік, таких як Німеччина, Великобританія, Франція, Італія та Іспанія, які складають 21,09%, 16,07%, 14,95%, 11,27% та 7,5% від загального ВВП ЄС відповідно (табл. 3), спричинить вагомі втрати не тільки в економіці перелічених країн, а й у макроекономічних показниках об'єднання. Це, в

свою чергу, може призвести до зміни місця і ролі Союзу в світовій економіці та перспектив його розвитку.

Як зазначає Сіденко В.Р., «сьогодні Європейський Союз опинився на своєрідному роздоріжжі, або, кажучи мовою синергетики, у стані біфуркації».

Таблиця 3 – Порівняння країн-членів ЄС за макроекономічними показниками, 2016 р.

Країна-член ЄС	ВВП на душу населення (дол. США)	ВВП (млрд дол. США)	Питома вага країни у ВВП ЄС (%)
Європейський Союз	32249,87	16491,32	100,00
Німеччина	42161,32	3477,80	21,09
Велика Британія	40412,03	2650,85	16,07
Франція	36857,12	2465,45	14,95
Італія	30668,98	1859,38	11,27
Іспанія	26616,49	1237,26	7,50
Нідерланди	45637,89	777,23	4,71
Швеція	51844,76	514,46	3,12
Польща	12414,10	471,36	2,86
Бельгія	41271,48	467,96	2,84
Австрія	44757,60	390,80	2,37
Данія	53578,76	306,90	1,86
Ірландія	64175,40	304,82	1,85
Фінляндія	43433,03	238,68	1,45
Португалія	19871,72	205,18	1,24
Чехія	18483,72	195,30	1,18
Греція	17890,57	192,69	1,17
Румунія	9522,77	187,59	1,14
Угорщина	12820,09	125,82	0,76
Словаччина	16529,54	89,77	0,54
Люксембург	100738,68	58,63	0,36
Болгарія	7469,03	53,24	0,32
Хорватія	12149,20	50,71	0,31
Словенія	21650,21	44,71	0,27
Литва	14912,69	42,77	0,26
Латвія	14071,03	27,57	0,17
Естонія	17736,80	23,34	0,14
Кіпр	23541,49	20,05	0,12
Мальта	25145,39	11,00	0,07

Джерело: складено авторами за [12]

Такі стани, як відомо, можуть як зумовити подальший стрімкий розвиток – за рахунок стрибка у нову якість (вочевидь, тією чи іншою мірою у напрямі до європейської федерації або ж подібної до неї форми

політичного устрою), або ж навпаки – призвести до стрімкої дезінтеграції та формування на цьому просторі фактично двох або навіть більше субрегіональних інтеграційних просторів за моделлю різнорівневої інтеграції» [13].

Висновки. Отже, голосування Великобританії за вихід з ЄС, націоналістичні рухи у Франції і Польщі та сепаратистські рухи в Іспанії і Великобританії є яскравими проявами окремих сучасних дезінтеграційних процесів та настроїв у Європейському Союзі.

Серед причин виникнення дезінтеграційних тенденцій слід зазначити міграційні проблеми, незадоволення значними сумами внесків розвинених держав-донорів у бюджет ЄС, активізацію націоналістичних рухів на всьому континенті.

Виклики, що постали перед ЄС, зокрема при проведенні спільної міграційної, зовнішньої, економічної політики, затримують процес подальшої інтеграції та створюють зручні обставини для поширення дезінтеграційних тенденцій. Подолання зазначених викликів вимагає тіснішої співпраці членів ЄС, однак наразі має місце супротив поглибленню інтеграції. Це відбувається через проведення окремими країнами власної політики (включаючи вихід з інтеграційного об'єднання у випадку Великої Британії), повільне проведення реформ у проблемних країнах єврозони в умовах боргової кризи, складнощі сучасної міграційної політики Союзу тощо. Отже, у межах об'єднання спостерігаємо діалектичну протилежність: тиск щодо посилення євроінтеграції спричиняє зворотну тенденцію – дезінтеграцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дунай М. А. Дезінтеграційні процеси в ЄС та майбутнє європейської інтеграції / М. А. Дунай // Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива. – 2013. – Вип. 3. – С. 168.
2. Стойко О.М. Вплив європейської інтеграції на сепаратистські рухи в країнах Європи / О.М. Стойко // Держава і право. – 2014. – Вип. 65.
3. Eurostat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
4. Gabriele Cipriani. Financing the EU budget: moving forward or backwards? / Gabriele Cipriani // London : Rowman & Littlefield International, Ltd. ; Brussels : Centre For European Policy Studies, 2014. – 112 с.
5. EU Budget in my country: Croatia [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/mycountry/HR/index_en.cfm#cinfo

6. Гальперіна Л.П. Адаптація регіональної політики Європейського Союзу до імперативів глобального розвитку // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – К.: НАУ, 2013. – № 3. – С. 21–26.
7. Вітман К. М. / Тенденції етнополітичної дезінтеграції в європейському просторі / К. М. Вітман // Актуальні проблеми політики. - 2015. - Вип. 54. - С. 20-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_54_5
8. UNHCR MID-YEAR TRENDS 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5aaa4fd27/mid-year-trends-june-2017.html>
9. Офіційний сайт аналітичного центру CEDOS. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>
10. The European Union explained: Budget [Електронний ресурс] : European Commission, 2014. — Режим доступу: https://europa.eu/european-union/topics/budget_en
11. Офіційний сайт Ipsos MORI. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/half-people-nine-european-countries-believe-uk-will-vote-leave-eu>
12. World Development Indicators, 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://data.worldbank.org/products/wdi>
13. Сіденко В. Р. / Кризові процеси у розвитку інтеграції в ЄС: витоки та перспективи / В. Сіденко // Економіка і прогнозування. - 2017. - № 1. – С. 7–31.